HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

26 ianuarie 2017 *

„Trimitere preliminară — Directiva 93/13/CEE — Contracte încheiate între profesioniști și consumatori — Clauze abuzive — Contracte de împrumut ipotecar — Procedură de executare silită a unui bun ipotecat — Termen de decădere — Sesizare din oficiu a instanțelor naționale — Autoritate de lucru judecat”

În cauza C-421/14,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată, în temeiul articolului 267 TFUE, de Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (Tribunalul de Primă Instanță nr. 2 din Santander, Spania), prin decizia din 10 septembrie 2014, primită de Curte la 10 septembrie 2014, în procedura

Banco Primus SA

împotriva

Jesús Gutiérrez García,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul A. Tizzano, vicepreședintele Curții, îndeplinind funcția de președinte al Camerei întâi, doamna M. Berger și domnii A. Borg Barthet, S. Rodin (raportor) și F. Biltgen, judecători,

avocat general: domnul M. Szpunar,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 24 septembrie 2015,

luând în considerare observațiile prezentate:

— pentru Banco Primus SA, de E. Vázquez Martín, abogado;

— pentru guvernul spaniol, de M. J. García-Valdecasas Dorrego, în calitate de agent;

— pentru Comisia Europeană, de J. Baquero Cruz și de M. van Beek, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 februarie 2016,

pronunță prezenta

* Limba de procedură: spaniola.

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea Directivei 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Banco Primus SA, pe de o parte, și domnul Jesús Gutiérrez García, pe de altă parte, cu privire la executarea silită a bunului imobiliar aparținând acestuia din urmă, ipotecat cu titlu de garanție pentru un împrumut acordat de Banco Primus.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Al șaisprezecelea și al douăzeci și patrulea considerent ale Directivei 93/13 au următorul cuprins:

„întrucât […] condiția de bună-credință poate fi îndeplinită de vânzător sau furnizor [a se citi «de profesionist»] atunci când acesta acționează în mod corect și echitabil față de cealaltă parte de ale cărei interese legitime trebuie să țină seama”.

[…]

întrucât autoritățile judiciare sau administrative din statele membre trebuie să aibă la dispoziție mijloace adecvate și eficace pentru a împiedica aplicarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii”.

4 Articolul 1 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Scopul prezentei directive este de apropiere a actelor cu putere de lege și actelor administrative ale statelor membre privind clauzele abuzive în contractele încheiate între un vânzător sau furnizor [a se citi «profesionist»] și un consumator.”

5 Articolul 3 din directiva menționată are următorul cuprins:

„(1) O clauză contractuală care nu s-a negociat individual se consideră ca fiind abuzivă în cazul în care, în contradicție cu cerința de bună-credință, provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului.

(2) Se consideră întotdeauna că o clauză nu s-a negociat individual atunci când a fost redactată în prealabil, iar, din acest motiv, consumatorul nu a avut posibilitatea de a influența conținutul clauzei, în special în cazul unui contract de adeziune.

[…]”

6 Potrivit articolului 4 din directiva 93/13:

„(1) Fără să aducă atingere articolului 7, caracterul abuziv al unei clauze contractuale se apreciază luând în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea contractului și la toate clauzele contractului sau ale unui alt contract de care acesta depinde.

(2) Aprecierea caracterului abuziv al clauzelor nu privește nici definirea obiectului contractului, nici caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, față de serviciile sau de bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, în măsura în care aceste clauze sunt exprimate în mod clar și inteligibil.”

7 Articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede:

„Statele membre stabilesc că clauzele abuzive utilizate într-un contract încheiat cu un consumator de către un vânzător sau un furnizor [a se citi «de către un profesionist»], în conformitate cu legislația internă, nu creează obligații pentru consumator, iar contractul continuă să angajeze părțile prin aceste clauze, în cazul în care poate continua să existe fără clauzele abuzive.”

8 Potrivit articolului 7 alineatul (1) din directiva menționată:

„Statele membre se asigură că, în interesul consumatorilor și al concurenților, există mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către vânzători sau furnizori [a se citi «profesioniști»].”

Dreptul spaniol

9 Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (Legea 1/2000 privind Codul de procedură civilă) din 7 ianuarie 2000 (BOE nr. 7 din 8 ianuarie 2000, p. 575), a fost modificată prin Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Legea 1/2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale), din 14 mai 2013 (BOE nr. 116 din 15 mai 2013, p. 36373), apoi prin Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (Decretul-lege 7/2013 privind măsuri urgente de natură fiscală și bugetară și de promovare a cercetării, dezvoltării și inovației) din 28 iunie 2013 (BOE nr. 155 din 29 iunie 2013, p. 48767), apoi prin Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (Decretul-lege 11/2014 privind adoptarea unor măsuri urgente în materie de faliment) din 5 septembrie 2014 (BOE nr. 217 din 6 septembrie 2014, p. 69767) (denumită în continuare „LEC”).

10 Articolul 695 din LEC, referitor la procedura de contestație la executarea ipotecară, are următorul cuprins:

„1. În procedurile reglementate în prezentul capitol, contestația la executare formulată de debitorul urmărit nu este admisă decât dacă se întemeiază pe următoarele motive:

[…]

(4) caracterul abuziv al unei clauze contractuale care constituie temeiul executării sau care a determinat suma exigibilă.

[…]

4. Împotriva ordonanței prin care se […] respinge contestația pentru motivul prevăzut la alineatul 1 punctul 4 al prezentului articol se poate exercita calea de atac a apelului.

Exceptând această ipoteză, deciziile pronunțate cu privire la contestația prevăzută de prezentul articol nu sunt supuse niciunei căi de atac, iar efectele acestora se limitează exclusiv la procedura de executare în cadrul căreia au intervenit.”

11 În temeiul articolului 556 alineatul 1 din LEC, contestația pentru unul dintre motivele menționate la articolul 695 din LEC trebuie formulată în termen de 10 zile de la notificarea ordonanței de executare.

12 Potrivit articolului 557 alineatul 1 din LEC, referitor la procedura de contestație la executarea întemeiată pe titluri extrajudiciare sau arbitrale:

„Atunci când executarea se dispune pentru titlurile prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctele 4, 5, 6 și 7, precum și pentru alte documente care au forță executorie prevăzute la articolul 517 alineatul 2 punctul 9, debitorul urmărit se poate opune acesteia, în termenele și formele prevăzute la articolul anterior, numai în cazul în care invocă unul dintre următoarele motive:

[…]

(7) Titlul conține clauze abuzive.”

13 Potrivit articolului 693 alineatul 2 din LEC, referitor la exigibilitatea anticipată a datoriilor cu plată fracționată:

„Se poate solicita întreaga datorie (capital plus dobânzi) dacă s-a convenit exigibilitatea totală în caz de scadență a cel puțin trei rate lunare fără ca debitorul să își îndeplinească obligația de plată sau un număr de rate astfel încât se poate concluziona că debitorul nu și-a îndeplinit obligația pentru un termen echivalent cu cel puțin trei luni, iar această prevedere figurează în actul de constituire a creditului.”

14 Prima dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013 prevede:

„Prezenta lege se va aplica procedurilor judiciare și extrajudiciare de executare ipotecară în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a legii, cu condiția ca evacuarea să nu fi fost executată.”

15 Potrivit celei de a patra dispoziții tranzitorii din legea menționată:

„1. Modificările [Legii 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă] aduse prin prezenta lege se vor aplica procedurilor de executare în curs de desfășurare la data intrării sale în vigoare, numai cu privire la actele de executare în curs.

2. În orice caz, în ceea ce privește procedurile de executare în curs de desfășurare la data intrării în vigoare a prezentei legi pentru care a expirat termenul de 10 zile prevăzut la articolul 556 alineatul 1 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă] pentru formularea unei contestații, debitorii urmăriți au la dispoziție un termen de decădere de o lună pentru a formula o contestație extraordinară pe cale incidentală în temeiul noilor motive de contestație prevăzute la articolul 557 alineatul 1 punctul 7 și la articolul 695 alineatul 1 punctul 4 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă].

Termenul de decădere de o lună se calculează din ziua următoare celei a intrării în vigoare a prezentei legi, iar formularea de către părți a contestației extraordinare pe cale incidentală va avea ca efect suspendarea procedurii până la soluționarea contestației, în conformitate cu articolul 558 și următoarele și cu articolul 695 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă].

Prezenta dispoziție tranzitorie se aplică tuturor procedurilor de executare care nu s-au finalizat prin punerea imobilului în posesia dobânditorului, în conformitate cu dispozițiile articolului 675 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă].

3. De asemenea, în ceea ce privește procedurile de executare în curs de desfășurare în cadrul cărora, la momentul intrării în vigoare a prezentei legi, începuse să curgă termenul de contestație de 10 zile, prevăzut la articolul 556 alineatul 1 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă], debitorii urmăriți au la dispoziție același termen de decădere de o lună, prevăzut la alineatul precedent, pentru a formula contestație în temeiul oricăruia dintre motivele de contestație prevăzute la articolele 557 și 695 din [Legea 1/2000 din 7 ianuarie 2000 privind Codul de procedură civilă].

4. Prin publicarea prezentei dispoziții se realizează o comunicare completă și valabilă din punctul de vedere al notificării și al calculului termenelor prevăzute la alineatele 2 și 3 ale prezentului articol, nefiind necesară, în niciun caz, pronunțarea în mod expres a unei decizii în acest scop.

[…]”

16 Pe de altă parte, articolul 136 din LEC prevede:

„Expirarea perioadei sau depășirea termenului prevăzut pentru efectuarea de către parte a unui act de procedură atrage decăderea, nemaifiind posibilă efectuarea actului în cauză. Grefierul va consemna expirarea termenului, va dispune măsurile care [sunt de competența sa] sau va informa instanța pentru a se pronunța în mod corespunzător.”

17 Articolul 207 alineatele 3 și 4 din LEC adaugă:

„3. Hotărârile definitive dobândesc autoritate de lucru judecat, iar instanța pe rolul căreia se află litigiul trebuie să țină seama, indiferent de situație, de cele dispuse prin acestea.

4. Dacă termenele prevăzute pentru a ataca o hotărâre au expirat fără să se fi exercitat calea de atac, aceasta rămâne definitivă și dobândește autoritate de lucru judecat, iar instanța pe rolul căreia se află litigiul trebuie să țină seama, indiferent de situație, de cele dispuse prin aceasta.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

18 La 12 iunie 2008, Banco Primus a acordat domnului Gutiérrez García un împrumut însoțit de o garanție ipotecară privind locuința sa. Acest împrumut, acordat pentru o perioadă de 47 de ani, era rambursabil în 564 de rate lunare. În urma a șapte incidente de plată succesive, exigibilitatea imediată a fost pronunțată la 23 martie 2010, în temeiul clauzei 6 bis din contractul de împrumut. Banco Primus a solicitat plata întregului capital restant datorat, a dobânzilor obișnuite și de întârziere, precum și a unor cheltuieli diverse. Aceasta a inițiat de asemenea vânzarea la licitație a bunului ipotecat. Întrucât niciun ofertant nu s-a prezentat la vânzarea la licitație din 11 ianuarie 2011, instanța de trimitere a adjudecat bunul în favoarea Banco Primus, prin hotărârea executorie din 21 martie 2011, pentru o sumă care reprezenta 50 % din valoarea estimată a acestuia. La 6 aprilie 2011, Banco Primus a solicitat punerea în posesia acestui bun. Această punere în posesie a fost amânată ca urmare a trei incidente succesive, printre care și cel care a determinat adoptarea Ordonanței din 12 iunie 2013, care a calificat drept abuzivă clauza 6 din contractul de împrumut, referitoare la dobânzile de întârziere. Adoptarea hotărârii din 8 aprilie 2014, în urma celei de a treia acțiuni incidente, a pus capăt suspendării procedurii de evacuare.

19 La 11 iunie 2014, domnul Gutiérrez García a formulat, în fața instanței de trimitere, o contestație extraordinară incidentală la procedura de executare a bunului său ipotecat, invocând caracterul abuziv al clauzei 6 din contractul de împrumut.

20 În urma acestei contestații, după ce a suspendat procedura de evacuare prin hotărârea din 16 iunie 2014, instanța de trimitere a exprimat îndoieli care subzistă cu privire la caracterul abuziv, în sensul Directivei 93/13, al anumitor clauze din contractul de împrumut, altele decât cea referitoare la dobânzile de întârziere, și anume:

— clauza 3 referitoare la dobânzile obișnuite, care prevede calcularea acestora pe baza unei formule care împarte capitalul restant datorat și dobânzile exigibile la numărul de zile dintr-un an comercial, și anume la 360 de zile, și

— clauza 6 bis referitoare la exigibilitatea imediată, în temeiul căreia Banco Primus poate solicita rambursarea imediată a capitalului, a dobânzilor și a cheltuielilor diverse, în special în cazul neplății la data convenită a oricărei sume datorate cu titlu principal, cu titlu de dobânzi sau cu titlu de avansuri.

21 Totuși, pe de o parte, această instanță a constatat că contestația formulată de domnul Gutiérrez García era tardivă, întrucât fusese formulată după expirarea termenului de decădere stabilit prin a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013.

22 Pe de altă parte, instanța de trimitere a constatat că articolul 207 din LEC, care reglementează principiul autorității de lucru judecat, s-ar opune unei noi examinări a caracterului abuziv al clauzelor contractului în discuție în litigiul principal, întrucât legalitatea acestuia în raport cu Directiva 93/13 a fost deja verificată în cadrul hotărârii din 12 iunie 2013, care a devenit definitivă.

23 În plus, instanța de trimitere a arătat că, chiar în ipoteza în care clauza 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal ar fi declarată abuzivă, jurisprudența Tribunal Supremo (Curtea Supremă, Spania) i-ar interzice să declare nulă această clauză și să o înlăture, întrucât, în practică, Banco Primus nu a aplicat-o, ci s-a conformat prevederilor articolului 693 alineatul 2 din LEC, așteptând neplata a șapte rate lunare pentru a declara exigibilitatea imediată.

24 Astfel, pentru a stabili întinderea competențelor sale în raport cu Directiva 93/13, instanța de trimitere, în primul rând, ridică problema compatibilității celei de a patra dispoziții tranzitorii din Legea 1/2013 cu această directivă și, în al doilea rând, solicită să se stabilească dacă, în cadrul unei proceduri de executare ipotecară complexe, precum cea în discuție în litigiul principal, directiva menționată o obligă, în pofida prevederilor articolului 207 din LEC, să efectueze o examinare din oficiu a clauzelor unui contract care a făcut deja obiectul unei astfel de examinări în raport cu Directiva 93/13 în cadrul unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat. În al treilea rând, această instanță solicită de asemenea precizări cu privire la criteriile de apreciere a caracterului abuziv al clauzelor 3 și 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal și la consecințele care decurg din acest caracter abuziv.

25 În aceste condiții, Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Santander (Tribunalul de Primă Instanță nr. 2 din Santander, Spania) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) A patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013 trebuie să fie interpretată în sensul că nu poate constitui un obstacol în calea protecției consumatorului?

2) În conformitate cu Directiva 93/13 și în particular cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din aceasta, pentru a garanta protecția consumatorilor și a utilizatorilor conform principiilor echivalenței și efectivității, consumatorul are posibilitatea de a invoca existența unor clauze abuzive după expirarea termenului prevăzut de norma de drept național în acest sens, astfel încât instanța națională trebuie să analizeze aceste clauze?

3) În conformitate cu Directiva 93/13 și în particular cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1), pentru a garanta protecția consumatorilor și a utilizatorilor în conformitate cu principiile echivalenței și efectivității, instanța națională trebuie să examineze din oficiu existența unei clauze abuzive și să aplice consecințele corespunzătoare, inclusiv în cazul în care anterior s-a pronunțat în sens contrar sau a respins prin hotărâre definitivă cererea prin care s-a solicitat examinarea clauzei, în conformitate cu normele naționale de procedură?

4) Care sunt criteriile de determinare a influenței raportului calitate/preț în cadrul controlului caracterului abuziv al termenilor neesențiali din contract? Este relevant, la momentul efectuării controlului indirect al acestui tip de elemente, să se ia în considerare limitele legale de preț impuse în normele de drept național? Este posibil ca anumite clauze valide analizate în abstract să își piardă validitatea dacă se apreciază că prețul tranzacției este foarte mare în raport cu prețul obișnuit al pieței?

5) În sensul articolului 4 din Directiva 93/13, pot fi luate în considerare circumstanțele ulterioare încheierii contractului, dacă analiza normei de drept național conduce la aceasta?

6) Articolul 693 alineatul 2 [din LEC] trebuie interpretat în sensul că nu poate constitui un obstacol în calea protecției consumatorului?

7) În conformitate cu Directiva 93/13 și în particular cu articolul 6 alineatul (1) și cu articolul 7 alineatul (1) din aceasta, pentru a garanta protecția consumatorilor și a utilizatorilor conform principiilor echivalenței și efectivității, o instanță națională, atunci când constată existența unei clauze abuzive privind exigibilitatea anticipată, trebuie să o considere ca nefiind inclusă în contract și să aplice consecințele corespunzătoare, inclusiv în cazul în care profesionistul a respectat perioada minimă prevăzută de norma de drept național?”

26 Instanța de trimitere a solicitat Curții judecarea cauzei potrivit unei proceduri accelerate în temeiul articolului 105 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții. Această cerere a fost respinsă prin Ordonanța președintelui Curții din 11 noiembrie 2014, Banco Primus (C-421/14, nepublicată, EU:C:2014:2367), în special pentru motivul că, astfel cum instanța de trimitere a informat în acest sens Curtea prin scrisoarea din 29 septembrie 2014, această instanță a suspendat procedura de executare prin hotărârea din 16 iunie 2014, astfel încât domnul Gutiérrez García nu se confruntă cu un risc iminent de a-și pierde locuința.

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

27 În observațiile sale scrise, guvernul spaniol exprimă îndoieli cu privire la admisibilitatea întrebărilor adresate pentru motivul că răspunsurile Curții nu ar fi utile instanței de trimitere pentru soluționarea litigiului cu care este sesizată. Astfel, procedura de executare ipotecară ar fi definitiv încheiată și instanța amintită nu ar mai putea adopta nicio măsură în legătură cu aceasta din moment ce a finalizat procedura menționată prin dispunerea evacuării debitorului și a ocupanților printr-o ordonanță care a dobândit autoritate de lucru judecat în data de 8 aprilie 2014.

28 Banco Primus nu invocă în mod expres inadmisibilitatea cererii de decizie preliminară, dar invocă argumente similare celor pe care se întemeiază această cauză de inadmisibilitate.

29 În această privință, trebuie amintit încă de la început că, în temeiul unei jurisprudențe constante, în cadrul procedurii prevăzute la articolul 267 TFUE, întemeiată pe o separare clară a funcțiilor între instanțele naționale și Curte, numai instanța națională este competentă să constate și să aprecieze

situația de fapt din litigiul principal, precum și să interpreteze și să aplice dreptul național. De asemenea, este numai de competența instanței naționale sesizate cu soluționarea litigiului și care trebuie să își asume răspunderea pentru hotărârea judecătorească ce urmează a fi pronunțată să aprecieze, luând în considerare particularitățile cauzei, atât necesitatea, cât și pertinența întrebărilor pe care le adresează Curții. În consecință, întrucât întrebările adresate au ca obiect interpretarea dreptului Uniunii, Curtea este, în principiu, obligată să se pronunțe (Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 76 și jurisprudența citată).

30 Astfel, Curtea nu poate respinge o cerere de decizie preliminară formulată de o instanță națională decât atunci când este evident că interpretarea dreptului Uniunii solicitată nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util întrebărilor care i-au fost adresate (Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 77 și jurisprudența citată).

31 Această situație nu se regăsește în prezenta cauză.

32 Astfel, după cum a arătat avocatul general la punctul 30 din concluzii, din interpretarea legislației naționale prezentate de instanța de trimitere reiese că procedura de executare ipotecară în discuție în litigiul principal nu este încheiată și că aceasta continuă atât timp cât adjudecatarul nu a intrat în posesia imobilului, ceea ce guvernul spaniol a confirmat în observațiile sale scrise. Astfel, a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013 prevede că această dispoziție se aplică „tuturor procedurilor de executare care nu s-au finalizat prin punerea imobilului în posesia dobânditorului”.

33 În aceste condiții și ținând seama de faptul că Curtea are sarcina de a da instanței de trimitere un răspuns util care să îi permită să soluționeze litigiul cu care este sesizată (a se vedea Hotărârea din 28 noiembrie 2000, Roquette Frères, C-88/99, EU:C:2000:652, punctul 18, și Hotărârea din 11 martie 2010, Attanasio Group, C-384/08, EU:C:2010:133, punctul 19), argumentele invocate de guvernul spaniol nu demonstrează în mod vădit că interpretarea dreptului Uniunii solicitată este lipsită de orice legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal.

34 În consecință, și sub rezerva aprecierii fiecăreia dintre întrebările preliminare, este necesar să se considere admisibilă prezenta cerere de decizie preliminară.

Cu privire la fond

Cu privire la primele trei întrebări

35 Prin intermediul primelor trei întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 se opun unei dispoziții de drept național, precum a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013, care supune exercitarea, de către consumatorii în privința cărora o procedură de executare ipotecară a fost inițiată, dar nu a fost finalizată înaintea datei de intrare în vigoare a acestei legi, a dreptului lor de a contesta această procedură de executare silită invocând caracterul pretins abuziv al unor clauze contractuale unui termen de decădere de o lună, calculat din ziua următoare celei a publicării legii respective. Instanța menționată solicită, în plus, dacă este cazul, să se stabilească dacă această directivă îi impune să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract care a făcut deja obiectul unei astfel de examinări în raport cu Directiva 93/13 în cadrul unei hotărâri judecătorești definitive, și aceasta în pofida normelor procedurale naționale de punere în aplicare a principiului autorității de lucru judecat.

36 În ceea ce privește aspectul dacă articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 se opun unei dispoziții naționale precum a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013, trebuie subliniat că această întrebare a fost deja examinată de Curte, care a răspuns afirmativ în Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA (C-8/14, EU:C:2015:731).

37 În special, din această hotărâre rezultă că a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013, în măsura în care prevede că consumatorii în privința cărora o procedură de executare ipotecară a fost inițiată înaintea datei de intrare în vigoare a acestei legi și nu a fost finalizată până la această dată sunt supuși unui termen de decădere de o lună care începe să curgă din ziua următoare celei a publicării legii respective pentru a formula o contestație la executarea silită invocând caracterul pretins abuziv al clauzelor contractuale, nu este de natură să garanteze acestor consumatori beneficiul deplin al termenului în cauză și, prin urmare, nici exercitarea efectivă a drepturilor lor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 octombrie 2015, BBVA, C-8/14, EU:C:2015:731, punctul 39).

38 Pe de altă parte, în cauza principală, din dosarul aflat la dispoziția Curții reiese că prin Hotărârea din 12 iunie 2013, care a dobândit autoritate de lucru judecat, instanța de trimitere a examinat deja contractul în discuție în litigiul principal în raport cu Directiva 93/13 și a declarat că clauza 6 din acesta, referitoare la dobânzile moratorii, era abuzivă.

39 În acest context, instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă Directiva 93/13 se opune unei reglementări naționale, precum cea care rezultă din articolul 207 din LEC, care îi interzice să examineze din oficiu anumite clauze dintr-un contract care a făcut deja obiectul unei examinări jurisdicționale încheiate printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat.

40 În această privință, este necesar să se amintească faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare (a se vedea în special Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 22 și jurisprudența citată).

41 Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, articolul 6 alineatul (1) din această directivă prevede că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumatori. Este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile cocontractanților printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia (a se vedea în special Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 23, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctele 53 și 55).

42 Potrivit unei jurisprudențe constante, această dispoziție trebuie considerată ca fiind o normă echivalentă cu normele naționale care ocupă, în cadrul ordinii juridice interne, rangul de norme de ordine publică (a se vedea Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctele 51 și 52, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 54).

43 În acest context, Curtea a considerat deja de mai multe ori că instanța națională este obligată să analizeze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care se încadrează în domeniul de aplicare al Directivei 93/13, suplinind în acest fel dezechilibrul existent între consumator și profesionist, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 58).

44 Totuși, astfel cum s-a precizat la punctul 38 din prezenta hotărâre, în speță, instanța națională a examinat deja contractul în discuție în litigiul principal în raport cu Directiva 93/13, examinare în urma căreia a constatat, printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat, caracterul abuziv al uneia dintre clauzele contractului respectiv.

45 În aceste condiții, este necesar să se stabilească dacă, în astfel de împrejurări, necesitatea de a substitui echilibrul formal pe care îl instituie contractul între drepturile și obligațiile profesionistului și cele ale consumatorului printr-un echilibru real, de natură să restabilească egalitatea dintre aceștia, obligă instanța de trimitere să efectueze un nou control din oficiu al contractului în cauză, în pofida normelor procedurale naționale de punere în aplicare a principiului autorității de lucru judecat.

46 În această privință, trebuie să se amintească de la bun început importanța pe care o are, atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinile juridice naționale, principiul autorității de lucru judecat. Astfel, Curtea a avut deja ocazia de a preciza că, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești devenite definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor de exercitare a acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate (a se vedea în special Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctele 35 și 36).

47 De aceea, Curtea a admis deja că protecția consumatorului nu este absolută. În special, aceasta a considerat că dreptul Uniunii nu impune unei instanțe naționale să înlăture aplicarea normelor interne de procedură care conferă autoritate de lucru judecat unei decizii, chiar dacă acest lucru ar permite remedierea unei încălcări a unei dispoziții, indiferent de natura acesteia, cuprinse în Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 37, precum și Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 68), cu excepția situației în care dreptul național conferă unei astfel de instanțe această competență în cazul încălcării unor norme naționale de ordine publică (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, punctul 53).

48 În plus, Curtea a precizat deja că, potrivit dreptului Uniunii, principiul protecției jurisdicționale efective a consumatorilor nu vizează dreptul de acces la un dublu grad de jurisdicție, ci numai la o instanță judecătorească (a se vedea în acest sens Hotărârea din 17 iulie 2014, Sánchez Morcillo și Abril García, C-169/14, EU:C:2014:2099, punctul 36 și jurisprudența citată).

49 Din cele de mai sus rezultă că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei norme naționale, precum cea care rezultă din cuprinsul articolului 207 din LEC, care interzice instanței naționale să reexamineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract încheiat cu un profesionist în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului în raport cu această directivă printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat, ceea ce revine instanței de trimitere să verifice.

50 În aceste condiții, din decizia de trimitere reiese că, în speță, norma procedurală referitoare la autoritatea de lucru judecat prevăzută la articolul 207 din LEC interzice instanței naționale nu doar să reexamineze legalitatea, în raport cu Directiva 93/13, a clauzelor unui contract cu privire la care s-a statuat deja printr-o hotărâre definitivă, ci și să aprecieze caracterul eventual abuziv al celorlalte clauze ale aceluiași contract.

51 Or, reiese din principiile care decurg din cuprinsul punctelor 40-43 din prezenta hotărâre că condițiile stabilite de legislația internă, la care face trimitere articolul 6 alineatul (1) din Directiva 93/13, nu pot aduce atingere substanței dreptului pe care această dispoziție îl conferă consumatorilor ca o clauză reputată abuzivă să nu creeze obligații pentru aceștia (Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, C-154/15, C-307/15 și C-308/15, EU:C:2016:980, punctul 71).

52 Astfel, în ipoteza în care, cu ocazia unei examinări anterioare a unui contract în litigiu care a condus la adoptarea unei hotărâri care a dobândit autoritate de lucru judecat, instanța națională s-a limitat să examineze din oficiu, în raport cu Directiva 93/13, o singură clauză sau anumite clauze din contractul respectiv, această directivă impune unei instanțe naționale, precum cea în discuție în litigiul principal, sesizată în mod legal de consumator prin intermediul unei contestații incidentale, să aprecieze, la cererea părților sau din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul eventual abuziv al celorlalte clauze din contractul menționat. Astfel, în lipsa unui asemenea control, protecția consumatorului s-ar dovedi incompletă și insuficientă și nu ar constitui un mijloc nici adecvat, nici eficient pentru a preveni utilizarea acestui tip de clauze în continuare, contrar prevederilor articolului 7 alineatul (1) din Directiva 93/13 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 60).

53 În speță, în lipsa precizării în dosarul de care dispune Curtea, revine instanței de trimitere sarcina să verifice dacă, în hotărârea din 12 iunie 2013, care a dobândit autoritate de lucru judecat, a fost controlată legalitatea, în raport cu Directiva 93/13, a ansamblului clauzelor contractului în discuție în litigiul principal sau numai a clauzei 6 din acesta.

54 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, este necesar să se răspundă la primele trei întrebări că:

— Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții de drept național, precum a patra dispoziție tranzitorie din Legea 1/2013, care supune exercitarea, de către consumatorii în privința cărora o procedură de executare ipotecară a fost inițiată, dar nu a fost finalizată înaintea datei de intrare în vigoare a acestei legi, a dreptului lor de a contesta această procedură invocând caracterul pretins abuziv al unor clauze contractuale unui termen de decădere de o lună, calculat din ziua următoare celei a publicării legii respective.

— Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei norme naționale, precum cea care rezultă din cuprinsul articolului 207 din LEC, care interzice instanței naționale să reexamineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului respectiv în raport cu această directivă printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat.

În schimb, în prezența uneia sau a mai multe clauze contractuale al căror caracter eventual abuziv nu a fost încă examinat în cadrul unui control jurisdicțional anterior al contractului în litigiu încheiat printr-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat, Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că instanța națională, sesizată în mod legal de consumator prin intermediul unei contestații incidentale, este obligată să evalueze, la cererea părților sau din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul eventual abuziv al acestora.

Cu privire la a patra și la a cincea întrebare

55 Prin intermediul celei de a patra și al celei de a cincea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență precizări cu privire la criteriile care trebuie luate în considerare, conform articolului 3 alineatul (1) și articolului 4 din Directiva 93/13, pentru a aprecia eventualul caracter abuziv al unor clauze precum cele în discuție în litigiul principal, privind calculul dobânzilor obișnuite și exigibilitatea imediată ca urmare a nerespectării de către debitor a obligațiilor sale pe o perioadă limitată.

56 Cu titlu introductiv, trebuie subliniat că, având în vedere jurisprudența menționată la punctul 30 din prezenta hotărâre, aceste întrebări sunt inadmisibile în măsura în care urmăresc să stabilească dacă instanța națională poate, în cadrul examinării caracterului eventual abuziv al unei clauze contractuale, și în special al clauzei 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal, să țină seama de împrejurări

ulterioare încheierii contractului. Astfel, decizia de trimitere nu precizează clar despre ce împrejurări ulterioare este vorba. În aceste condiții, Curtea nu dispune de elementele de fapt necesare aprecierii sale și, în consecință, nu este în măsură să dea instanței de trimitere un răspuns util în scopul soluționării litigiului principal.

57 În ceea ce privește celelalte aspecte vizate de a patra și de a cincea întrebare, trebuie precizat, în primul rând, că, potrivit unei jurisprudențe constante, competența Curții în materie privește interpretarea noțiunii „clauză abuzivă”, menționată la articolul 3 alineatul (1) din directiva menționată și în anexa la aceasta, precum și criteriile pe care instanța națională poate sau trebuie să le aplice la examinarea unei clauze contractuale în raport cu dispozițiile aceleiași directive, având în vedere că este de competența instanței menționate să se pronunțe, ținând cont de aceste criterii, asupra calificării concrete a unei clauze contractuale specifice în funcție de împrejurările proprii fiecărei spețe. Rezultă că Curtea trebuie să se limiteze la a oferi instanței de trimitere indicații de care aceasta din urmă trebuie să țină seama pentru a aprecia caracterul abuziv al clauzei în discuție (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 66 și jurisprudența citată).

58 În aceste condiții, este important să se arate că, referindu-se la noțiunile „bună-credință” și „dezechilibru semnificativ” între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului, articolul 3 alineatul (1) din Directiva 93/13 nu definește decât în mod abstract elementele care conferă caracter abuziv unei clauze contractuale care nu a făcut obiectul unei negocieri individuale (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 67 și jurisprudența citată).

59 Or, pentru a ști dacă o clauză provoacă un „dezechilibru semnificativ” între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului, trebuie să se țină seama în special de normele aplicabile în dreptul național în lipsa unui acord între părți în acest sens. Instanța națională va putea evalua, prin intermediul unei asemenea analize comparative, dacă și, eventual, în ce măsură contractul îl plasează pe consumator într-o situație juridică mai puțin favorabilă în raport cu cea prevăzută de dreptul național în vigoare. De asemenea, este relevant în acest scop să se procedeze la o examinare a situației juridice în care se găsește consumatorul menționat având în vedere mijloacele de care dispune, potrivit reglementării naționale, pentru a face să înceteze utilizarea clauzelor abuzive (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 68).

60 În ceea ce privește împrejurările în care un asemenea dezechilibru este creat „în contradicție cu cerința de bună-credință”, este important să se constate că, având în vedere al șaisprezecelea considerent al Directivei 93/13, instanța națională trebuie să verifice în acest scop dacă profesionistul, acționând în mod corect și echitabil față de consumator, se putea aștepta în mod rezonabil ca acesta din urmă să accepte o asemenea clauză în urma unei negocieri individuale (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 69).

61 În plus, potrivit articolului 4 alineatul (1) din directiva menționată, caracterul abuziv al unei clauze contractuale trebuie apreciat luându-se în considerare natura bunurilor sau a serviciilor pentru care s-a încheiat contractul și raportându-se, în momentul încheierii contractului, la toate circumstanțele care însoțesc încheierea acestuia (Hotărârea din 4 iunie 2009, Pannon GSM, C-243/08, EU:C:2009:350, punctul 39, și Hotărârea din 9 noiembrie 2010, VB Pénzügyi Lízing, C-137/08, EU:C:2010:659, punctul 42). Din această perspectivă, rezultă că trebuie apreciate și consecințele pe care clauza menționată le poate avea în cadrul dreptului aplicabil contractului, ceea ce implică o examinare a sistemului juridic național (Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 71 și jurisprudența citată).

62 În al doilea rând, trebuie amintit că, potrivit articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, clauzele privind obiectul principal al contractului sau caracterul adecvat al prețului sau remunerației, pe de o parte, și serviciile sau bunurile furnizate în schimbul acestora, pe de altă parte, deși intră în domeniul reglementat de directiva menționată, nu sunt scutite de aprecierea caracterului lor abuziv decât în

măsura în care instanța națională competentă consideră, în urma unei analize de la caz la caz, că acestea au fost redactate de profesionist în mod clar și inteligibil (a se vedea în acest sens Hotărârea din 30 aprilie 2014, Kásler și Káslerné Rábai, C-26/13, EU:C:2014:282, punctul 41, precum și Hotărârea din 9 iulie 2015, Bucura, C-348/14, EU:C:2015:447, punctul 50).

63 În lumina acestor considerații revine instanței de trimitere sarcina să aprecieze caracterul abuziv al clauzelor la care se referă a patra și a cincea întrebare adresate.

64 În ceea ce privește, pe de o parte, clauza 3 din contractul în discuție în litigiul principal, referitoare la calculul dobânzilor obișnuite, instanța de trimitere a subliniat că, deși intră sub incidența articolului 4 alineatul (2) din Directiva 93/13, această clauză nu era exprimată în mod clar și inteligibil în sensul dispoziției menționate. În aceste condiții, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 61 din concluzii, revine acestei instanțe sarcina de a examina caracterul abuziv al clauzei menționate și, în special, dacă aceasta provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului, în lumina considerațiilor prezentate la punctele 58-61 din prezenta hotărâre.

65 Instanța de trimitere va trebui în special să compare modul de calcul al ratei dobânzilor obișnuite prevăzut de această clauză și cuantumul efectiv al acestei rate care rezultă de aici cu modalitățile de calcul utilizate în mod obișnuit și cu rata dobânzii legale, precum și cu ratele dobânzii practicate pe piață la data încheierii contractului în discuție în litigiul principal pentru un împrumut cu un cuantum și cu o durată echivalente cu cele ale contractului de împrumut în cauză. În special, aceasta va trebui să verifice dacă împrejurarea că dobânzile obișnuite se calculează utilizând un an de 360 de zile în loc de anul calendaristic de 365 de zile poate conferi clauzei 3 menționate un caracter abuziv.

66 În ceea ce privește, pe de altă parte, clauza 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal referitoare la exigibilitatea imediată ca urmare a nerespectării de către debitor a obligațiilor sale pe o perioadă limitată, instanța de trimitere are sarcina de a verifica în special dacă posibilitatea acordată profesionistului de a declara exigibil tot împrumutul depinde de neexecutarea de către consumator a unei obligații care prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, dacă această posibilitate este prevăzută pentru situațiile în care o asemenea neexecutare prezintă un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu suma împrumutată, dacă posibilitatea respectivă derogă de la normele de drept comun aplicabile în materie în lipsa unor dispoziții contractuale specifice și dacă dreptul național conferă consumatorului mijloace adecvate și eficiente care să îi permită, atunci când este supus aplicării unei astfel de clauze, să remedieze efectele exigibilității împrumutului (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 73).

67 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că trebuie să se răspundă la a patra și la a cincea întrebare că articolul 3 alineatul (1) și articolul 4 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că:

— examinarea caracterului eventual abuziv al unei clauze dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator implică stabilirea aspectului dacă aceasta provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului. Această examinare trebuie efectuată în raport cu normele naționale aplicabile în lipsa unui acord între părți, cu mijloacele de care dispune consumatorul, în temeiul reglementării naționale, pentru a determina încetarea utilizării acestui tip de clauze, cu natura bunurilor sau a serviciilor care fac obiectul contractului în cauză, precum și cu toate împrejurările care însoțesc încheierea acestuia;

— din moment ce instanța de trimitere consideră că o clauză contractuală referitoare la modul de calcul al dobânzilor obișnuite, precum cea în discuție în litigiul principal, nu este exprimată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 alineatul (2) din directiva menționată, revine acesteia sarcina de a examina dacă clauza respectivă este abuzivă în sensul articolului 3 alineatul (1) din directiva respectivă. În cadrul acestei examinări, revine în special instanței menționate sarcina de a

compara modul de calcul al ratei dobânzilor obișnuite prevăzut de această clauză și cuantumul efectiv al acestei rate care rezultă de aici cu modalitățile de calcul utilizate în mod obișnuit și cu rata dobânzii legale, precum și cu ratele dobânzii practicate pe piață la data încheierii contractului în discuție în litigiul principal pentru un împrumut cu un cuantum și cu o durată echivalente cu cele ale contractului de împrumut în cauză și

— în ceea ce privește aprecierea de către o instanță națională a eventualului caracter abuziv al clauzei referitoare la exigibilitatea imediată ca urmare a nerespectării de către debitor a obligațiilor sale pe o perioadă limitată, revine instanței respective sarcina de a examina dacă posibilitatea acordată profesionistului de a declara exigibil tot împrumutul depinde de neexecutarea de către consumator a unei obligații care prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, dacă această posibilitate este prevăzută pentru situațiile în care o asemenea neexecutare prezintă un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu suma împrumutată, dacă posibilitatea respectivă derogă de la normele de drept comun aplicabile în materie în lipsa unor dispoziții contractuale specifice și dacă dreptul național prevede mijloace adecvate și eficiente care să permită consumatorului supus aplicării unei astfel de clauze să remedieze efectele respectivei exigibilități a împrumutului.

Cu privire la a șasea și la a șaptea întrebare

68 Prin intermediul celei de a șasea și al celei de a șaptea întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei interpretări jurisprudențiale a unei dispoziții de drept național care reglementează clauzele de exigibilitate imediată a contractelor de împrumut, precum articolul 693 alineatul 2 din LEC, care interzice instanței naționale care a constatat caracterul abuziv al unei asemenea clauze contractuale să o declare nulă și să o înlăture în cazul în care, în practică, profesionistul nu a aplicat-o, ci a respectat condițiile prevăzute de această dispoziție de drept național.

69 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, deși, potrivit articolului 1 alineatul (2) din această directivă, „[d]ispozițiile prezentei directive nu se aplică clauzelor contractuale care reflectă acte cu putere de lege sau norme administrative obligatorii”, clauza 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal, care stabilește condițiile exigibilității imediate, la care se referă a șasea și a șaptea întrebare, nu reflectă dispozițiile articolului 693 alineatul 2 din LEC. Astfel, această clauză prevede că creditorul poate declara exigibilitatea imediată și solicita restituirea imediată a capitalului, a dobânzilor și a cheltuielilor diverse în cazul neplății la data convenită a oricărei sume datorate cu titlu principal, cu titlu de dobânzi sau cu titlu de avansuri, iar nu, astfel cum prevede articolul 693 alineatul 2 din LEC, după o nerespectare a obligației de plată pe o perioadă de trei luni. În plus, în clauza menționată figurează expresiile „în plus față de cazurile prevăzute de lege” și „pe lângă cazurile prevăzute de lege”. Din această formulare se deduce că, prin clauza în discuție, părțile au intenționat să nu limiteze clauzele de exigibilitate imediată la cea prevăzută la articolul 693 alineatul 2 din LEC.

70 În consecință, clauza în discuție intră în domeniul de aplicare al directivei menționate (a se vedea *a contrario* Hotărârea din 30 aprilie 2014, Barclays Bank, C-280/13, EU:C:2014:279, punctul 41), iar instanța națională este obligată se aprecieze din oficiu caracterul eventual abuziv al acesteia (a se vedea în special Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, C-415/11, EU:C:2013:164, punctul 46 și jurisprudența citată).

71 În ceea ce privește consecințele care trebuie deduse din eventualul caracter abuziv al unei asemenea clauze, trebuie amintit că decurge din textul articolului 6 alineatul (1) din Directiva 93/13 că instanța națională are numai obligația de a înlătura aplicarea unei clauze contractuale abuzive pentru ca aceasta să nu producă efecte obligatorii în ceea ce privește consumatorul, fără a avea posibilitatea să modifice conținutul acesteia. Astfel, acest contract trebuie să continue să existe, în principiu, fără nicio altă modificare decât cea rezultată din eliminarea clauzelor abuzive, în măsura în care, în conformitate

cu normele dreptului intern, o astfel de menținere a contractului este posibilă din punct de vedere juridic (a se vedea în special Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 65, Hotărârea din 30 mai 2013, Asbeek Brusse și de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, punctul 57, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2015, Unicaja Banco și Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 și C-487/13, EU:C:2015:21, punctul 28).

72 În plus, date fiind caracterul și importanța interesului public reprezentat de protecția consumatorilor, care se găsesc într-o situație de inferioritate în raport cu profesioniștii, Directiva 93/13 impune statelor membre, astfel cum reiese din articolul 7 alineatul (1) coroborat cu al douăzeci și patrulea considerent al acesteia, să prevadă mijloace adecvate și eficace pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive în contractele încheiate cu consumatorii de către profesioniști (a se vedea în special Hotărârea din 14 iunie 2012, Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, punctul 68, precum și Hotărârea din 21 ianuarie 2015, Unicaja Banco și Caixabank, C-482/13, C-484/13, C-485/13 și C-487/13, EU:C:2015:21, punctul 30).

73 În consecință, și în scopul de a asigura efectul disuasiv al articolului 7 din Directiva 93/13, prerogativele instanței naționale care constată existența unei clauze abuzive, în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, nu pot depinde de aplicarea sau de neaplicarea, în practică, a acestei clauze. Astfel, Curtea a statuat deja că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că, din moment ce instanța națională a constatat caracterul „abuziv”, în sensul articolului 3 alineatul (1) din această directivă, al unei clauze dintr-un contract încheiat între un consumator și un profesionist, împrejurarea că această clauză nu a fost executată nu poate, în sine, să împiedice instanța națională să deducă toate consecințele care decurg din caracterul abuziv al clauzei respective (a se vedea în acest sens Ordonanța din 11 iunie 2015, Banco Bilbao Vizcaya Argentaria, C-602/13, nepublicată, EU:C:2015:397, punctele 50 și 54).

74 În aceste condiții, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 85 din concluzii, împrejurarea că, în speță, profesionistul s-a conformat, în practică, prevederilor articolului 693 alineatul 2 din LEC și a inițiat procedura de executare ipotecară numai după neplata a șapte rate lunare, iar nu, astfel cum prevede clauza 6 bis din contractul în discuție în litigiul principal, în urma oricărei neplăți, nu poate scuti instanța națională de obligația sa de a deduce toate consecințele care decurg din caracterul eventual abuziv al acestei clauze.

75 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la a șasea și la a șaptea întrebare că Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei interpretări jurisprudențiale a unei dispoziții de drept național care reglementează clauzele de exigibilitate imediată a contractelor de împrumut, precum articolul 693 alineatul 2 din LEC, care interzice instanței naționale care a constatat caracterul abuziv al unei asemenea clauze contractuale să o declare nulă și să o înlăture în cazul în care, în practică, profesionistul nu a aplicat-o, ci a respectat condițiile prevăzute de această dispoziție de drept național.

Cu privire la cheltuielile de judecată

76 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

1) **Articolele 6 și 7 din Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii trebuie interpretate în sensul că se opun unei dispoziții de drept național, precum a patra dispoziție tranzitorie din Ley 1/2013, de**

medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Legea 1/2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale) din 14 mai 2013, care supune exercitarea, de către consumatorii în privința cărora o procedură de executare ipotecară a fost inițiată, dar nu a fost finalizată înaintea datei de intrare în vigoare a acestei legi, a dreptului lor de a contesta această procedură invocând caracterul pretins abuziv al unor clauze contractuale unui termen de decădere de o lună, calculat din ziua următoare celei a publicării legii respective.

2) **Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că nu se opune unei norme naționale, precum cea care rezultă din cuprinsul articolului 207 din Ley 1/2000, de Enjuiciamiento Civil (Legea 1/2000 privind Codul de procedură civilă) din 7 ianuarie 2000, astfel cum a fost modificată prin Ley 1/2013, de medidas para reforzar la protección a los deudores hipotecarios, reestructuración de deuda y alquiler social (Legea 1/2013 privind măsurile pentru îmbunătățirea protecției debitorilor ipotecari, restructurarea datoriilor și închirierea de locuințe sociale) din 14 mai 2013, apoi prin Real Decreto-Ley 7/2013, de medidas urgentes de naturaleza tributaria, presupuestaria y de fomento de la investigación, el desarrollo y la innovación (Decretul-lege 7/2013 privind măsuri urgente de natură fiscală și bugetară și de promovare a cercetării, dezvoltării și inovației) din 28 iunie 2013, apoi prin Real Decreto-ley 11/2014, de medidas urgentes en materia concursal (Decretul-lege 11/2014 privind adoptarea unor măsuri urgente în materie de faliment) din 5 septembrie 2014, care interzice instanței naționale să reexamineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor unui contract în cazul în care s-a statuat deja cu privire la legalitatea ansamblului clauzelor contractului respectiv în raport cu această directivă printr-o hotărâre care a dobândit autoritate de lucru judecat.**

   În schimb, în prezența uneia sau a mai multe clauze contractuale al căror caracter eventual abuziv nu a fost încă examinat în cadrul unui control jurisdicțional anterior al contractului în litigiu încheiat printr-o decizie care a dobândit autoritate de lucru judecat, Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că instanța națională, sesizată în mod legal de consumator prin intermediul unei contestații incidentale, este obligată să evalueze, la cererea părților sau din oficiu, din moment ce dispune de elementele de drept și de fapt necesare în acest scop, caracterul eventual abuziv al acestora.

3) **Articolul 3 alineatul (1) și articolul 4 din Directiva 93/13 trebuie interpretate în sensul că:**

   — **examinarea caracterului eventual abuziv al unei clauze dintr-un contract încheiat între un profesionist și un consumator implică stabilirea aspectului dacă aceasta provoacă un dezechilibru semnificativ între drepturile și obligațiile părților care decurg din contract, în detrimentul consumatorului. Această examinare trebuie efectuată în raport cu normele naționale aplicabile în lipsa unui acord între părți, cu mijloacele de care dispune consumatorul, în temeiul reglementării naționale, pentru a determina încetarea utilizării acestui tip de clauze, cu natura bunurilor sau a serviciilor care fac obiectul contractului în cauză, precum și cu toate împrejurările care însoțesc încheierea acestuia;**

   — **din moment ce instanța de trimitere consideră că o clauză contractuală referitoare la modul de calcul al dobânzilor obișnuite, precum cea în discuție în litigiul principal, nu este exprimată în mod clar și inteligibil în sensul articolului 4 alineatul (2) din directiva menționată, revine acesteia sarcina de a examina dacă clauza respectivă este abuzivă în sensul articolului 3 alineatul (1) din directiva respectivă. În cadrul acestei examinări, revine în special instanței menționate sarcina de a compara modul de calcul al ratei dobânzilor obișnuite prevăzut de această clauză și cuantumul efectiv al acestei rate care rezultă de aici cu modalitățile de calcul utilizate în mod obișnuit și cu rata dobânzii**

legale, precum și cu ratele dobânzii practicate pe piață la data încheierii contractului în discuție în litigiul principal pentru un împrumut cu un cuantum și cu o durată echivalente cu cele ale contractului de împrumut în cauză și

— **în ceea ce privește aprecierea de către o instanță națională a eventualului caracter abuziv al clauzei referitoare la exigibilitatea imediată ca urmare a nerespectării de către debitor a obligațiilor sale pe o perioadă limitată, revine instanței respective sarcina de a examina dacă posibilitatea acordată profesionistului de a declara exigibil tot împrumutul depinde de neexecutarea de către consumator a unei obligații care prezintă un caracter esențial în cadrul raportului contractual în cauză, dacă această posibilitate este prevăzută pentru situațiile în care o asemenea neexecutare prezintă un caracter suficient de grav în raport cu durata și cu suma împrumutată, dacă posibilitatea respectivă derogă de la normele de drept comun aplicabile în materie în lipsa unor dispoziții contractuale specifice și dacă dreptul național prevede mijloace adecvate și eficiente care să permită consumatorului supus aplicării unei astfel de clauze să remedieze efectele respectivei exigibilități a împrumutului.**

4) **Directiva 93/13 trebuie interpretată în sensul că se opune unei interpretări jurisprudențiale a unei dispoziții de drept național care reglementează clauzele de exigibilitate imediată a contractelor de împrumut, precum articolul 693 alineatul (2) din Legea 1/2000, astfel cum a fost modificată prin Decretul-lege 7/2013, care interzice instanței naționale care a constatat caracterul abuziv al unei asemenea clauze contractuale să o declare nulă și să o înlăture în cazul în care, în practică, profesionistul nu a aplicat-o, ci a respectat condițiile prevăzute de această dispoziție de drept național.**

Semnături